תוספות יום טוב על מסכת מכשירין

תוספות יום טוב

geulaquiz.com

פרק א

א כל משקה. ושבעה הן כמו שכתבם הר״ב ותנינן להו במשנה ד׳ פרק בתרא. והתם פי׳ הר״ב מהיכא ילפינן לה:

***[שתחלתו לרצון]**. פי׳ הר״ב בשביל שתודח הקערה או לשאר תשמישין של תלוש כדלקמן פ״ד משנה ג׳]:

הרי זה בכי יותן. כתב הר״ב שאין אוכל מקבל טומאה עד שיבא עליו מים כו׳ פירוש משנתלשו שאם אתה אומר מקבלים הכשר במחובר אין לך שלא באו עליו מים. ומהו אומר אשר יבא עליו מים. רש״י בפי׳ החומש. ובפ״ט דחולין דף קי״ח תניא כשם שאין זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו. פירש״י. כדאמרינן בת״כ אם אתה אומר מחוברים טמאין. טמאת את הכל. שאין לך מחוברין שאין שרצים מצויין אצלם. ע״כ. כך אין מקבלין הכשר עד שיתלשו:

משקין טמאים מטמאין לרצון ושלא לרצון. ועיין במשנה ב׳ פ״ד. ועוד עיין בספ״ג דטבול יום:

ב ואת שבו בכי יותן. כתב הר״ב דאחשובי אחשבינהו וכתלושים דמו. עיין מ״ש במשנה ג׳ פ״ד. ובפירוש הר״ב שם משנה ז׳:

ואת שבו אינן בכי יותן. ואע״פ שנשרו ממקום למקום. הרמב״ם פי״ג מהלכות טומאת אוכלין:

ג המרעיד את האילן ונפל על חבירו או סוכה ונפלה כו׳. והר״ב העתיק ונפלו על חבירו. וכן הוא בנ״א. ומפרש הר״ב שהפירות נפלו. ולענין שיהיו מוכשרים מהמים שעל הזרעים וירקות המחוברין וכן פי׳ הרמב״ם. אבל בחבורו פי״א מהט״א [הלכה ט״ז] העתיק כגי׳ הספר ונפל כו׳ ונפלה כו׳ ומתוך דבריו שם כתב הכ״מ שהוא מפרש שמרעיד האילן להשיר ממנו מים ונפל על חבירו. או סוכה ונפלה על חברתה ותחתיהן זרעים כו׳ ונפלו על הפירות המחוברין. אם נגעו באותן מים. פירות תלושין לא הוכשרו. מפני שאותם מים אינם חשובים תלושים ברצון. לפי שלא נתכוין שיפלו על אותם זרעים וירקות המחוברים לקרקע. ואילו היו אותם זרעים וירקות תלושים אע״פ שלא נתכוין שיפלו עליהם. כיון שנתכוין להשירם מהאילן. ובסוף נפלו על התלושין. הוה ליה כתלושין ברצון. ע״כ. ומצאתי בנא״י שנמחק כל פי׳ הרמב״ם שלפנינו על המשנה הזאת. ונכתב פי׳ אחר והוא ע״ז הדרך שכתב הכ״מ. והראב״ד גורס ג״כ כגי׳ הספר. ומפרש ואמר שמרעיד האילן או הסוכה להפיל אותן. ב״ש סברי כיון שמתכוין להפיל את האילן או את הסוכה. ואין להם עוד צורך שישארו עליהן המשקין. (א״כ) מחשבת נפילת האילן והמשקים שעליו. מחשבה אחת היא. והרי הוא כמו שהרעיד (להשיר) מהם המשקין על הזרעים שתחתיהן. והרי הן בכי יותן. וב״ה סברי אע״פ כן אינו כמרעיד (להשיר) ממנו משקים. שהרי אינו מתכוין אלא להפיל הסוכה עצמה. והא דנקט זרעים וירקות מחוברים תחתיהן. רבותא הוא לב״ש אע״פ שמחוברים בשעת הכשר. אם נתלשו ומשקה טופח עליהם. הרי הן בכי יותן. א״נ אם נתלשו עם נפילת הסוכה ומשקים עליהם. סברי ב״ש התלישה וההכשר באין כאחת. והרי הן מוכשרין ואע״פ שנגבו מיד. וב״ה סברי אינן מוכשרין. וכתב עליו הכ״מ ששפתים ישק. אלא דדוחק לומר דאשמועינן רבותא לב״ש דלית הלכתא כוותיה. ע״כ. ועיין במשנה ה׳ פ״ד אכתוב כיוצא בזה להרמב״ם *(ועוד עיין כיוצא בזה בריש מס׳ טבול יום) וכתב עוד הכ״מ וז״ל ומ״ש ואם נתלשו ומשקה טופח עליהם הרי הם בכי יותן. משמע דלב״ה אינם בכי יותן. וסתם מתני׳ בפ״ד דמכשירין גבי פירות שנפלו לאמת המים. וגבי צנון שבמערה. וגבי קופה שהיא מלאה תורמסין. שאע״פ שנפלו הפירות במים שבקרקע. כשהוציא הפירות משם ה״ל כאילו נבללו במים תלושין ומינה נשמע דה״ה כשנפלו מים על ירקות המחוברים ונתלשו. ודוחק דאתו הני סתמא דלא כב״ה. ע״כ. ולדברי הר״ש בקופה דתורמסין לא קשיא כלל. כמו שאעתיק דבריו שם. דעם ההוצאה בעינן נמי שחושב והדיח ובכך מתורץ ג״כ מה שהקשה עוד הכ״מ מהבוצר לגת. שאם כשנתלשו והיין טופח עליהם. מודו ב״ה שהוא בכי יותן. דהתם ודאי דניחא ליה:

או סוכה. דהיינו ענף של אילן. הר״ש. וכן במהר״ם. ורמב״ם פי׳ סוכה ממש. ועיין מ״ש ברפ״ג דזבים:

משקה טמא. ר״ל מוכשר כי הרבה אומרים במס׳ הזאת טמא. בעבור מוכשר. וטהור על הדבר שאינו מוכשר. הרמב״ם במשנה דלקמן:

ד הנוער אגודה של ירק. פירש הר״ב כגון ירק שירדו עליו גשמים וכו׳ ומנערו כדי שיצאו ממנו מים וירדו מצד העליון לצד התחתון מקלח לקלח. ב״ש אומרים בכי יותן. כיון דהשתא בשעת ניעור הוה ניחא ליה שירדו מים מצד העליון לצד התחתון. ומתוך כך יפלו המים מן האגודה. חשיב הכשר. ובה״א אינו בכי יותן. כיון דהיה חפץ שלא יהיו מים על זאת האגודה בצד העליון. נהי דבצד התחתון ניחא ליה שירדו דרך שם. מ״מ כל האגודה אחת היא. ותחתונה שוה לעליונה. א״ל ב״ה לב״ש. והרי הנוער את הקלח אחד. וכי חוששין אנו שמא יצאו מעלה לעלה. בתמיה. וכי היכי דהתם אין חוששין. ה״נ באגודה לא ניחוש. *א״ל שהקלח אחד. פי׳ לא דמי אגודה לקלח. דשם קלח אחד הוא וכל עלין שבו דין אחד להם. אבל אגודה אין סברא לעשות כל קלחין שבה אחד. כמו שאנו עושים כל עלין שבקלח א׳. כנ״ל לפרש מהר״ם:

הרי המעלה שק מלא פירות כו׳ עיין במשנה ז׳ פ״ד:

אבל אם העלה. כמו אבל שרה אשתך (בראשית י״ז:י״ט). כלומר בהא מודינא. כ״כ מהר״ם. וכן במס׳ מעילה פ״א משנה ב׳:

ר׳ יוסי אומר התחתון טהור. שלא נתכוין שיבלל השק התחתון. אבל נתכוין להגין בו השק העליון שלא יבלל. ונמצא בלילת התחתון שלא לרצון. הרמב״ם. וכתב עוד דהלכה כר״י אבל בחבורו פי״ד מהט״א כתב כת״ק:

טהור. ר״ל אינו מוכשר. כי הרבה אומרים כו׳ הרמב״ם כמו שהעתקתי [סוף המשנה] דלעיל:

ה **הממחק**. והר״ב העתיק המוחק. וכן מייתי לה בגמרא פ״ג דכריתות דף ט״ו. אבל הר״ש העתיק כגירסת הספר. וכן הרמב״ם בפירושו. ובחבורו פי״ג מהט״א:

הכרישה. והוא מחובר לקרקע. אי נפל עליו שלא לרצון הרמב״ם:

והסוחט שערו בכסותו. והר״ב העתיק בשערו ובכסותו. וכן העתיק הר״ש. הכי מייתי לה בגמרא דכריתות. והרמב״ם העתיק כגי׳ הספר בפירושו ובחבורו. ומפרש שסוחט שערו בבגדיו לנגבו:

היוצאין בכי יותן. אע״ג דשלא ילקה הכותל אינו בכי יותן. (כדתנן במשנה ג׳ פ״ד) התם משום דלא ניחא ליה דאתו. וה״נ אע״ג דלא ניחא ליה מעיקרא. מ״מ כיון שהוא עצמו דוחקו להוציא מהם המים. אחשבינהו. תוספות דכריתות [ד״ה והיוצאין]:

ו **לבדקן אם הן יפות**. הרבה שעושים אצלנו בבחינת הפולין הטחונים. רואין אם נטפח ונתלחלח כשנופחים בו נודע שנתבשל מהר. כי היותו מקבל הליחות במהרה. אות אל פתיחת נקביבותו. ובנא״י מופת שגרמו פתוח. הרמב״ם. ולדבריו אין צריך שיפול רוק מפיו על העדשים. כדפי׳ הר״ב. אבל אותן הליחות והזיע שמזיעים העדשים בסבת הנפיחה ביה פליגי רבנן ור״ש כמ״ש בפירושו. גם בחבורו פי״ד מהט״א. ודברי הר״ב מועתקים מפי׳ הר״ש:

פרק ב

א **זיעת בתי׳ בורות כו׳ ואפילו הן טמאים**. הרמב״ם בפירושו ובחבורו פ״י מהט״א:

בורות שיחין ומערות. מפורשים בכמה דוכתים ומהן בסדר זה במשנה ד׳ פ״ק דמקואות:

***[בא במים שאובין כו׳**. כתב הר״ב אבל בא במים מחוברים כו׳ לא לרצון נתלשו. וכך כתב הר״ש. ונ״ל דמיירי שלא בא בתוכה לטבול דלא תקשה ממתני׳ דרפ״ה ועוד עיין מ״ש שם במשנה ה׳]:

ב **מרחץ טמאה**. פי׳ הר״ב של מים שאובים זיעתה טמאה מכשרת את הפירות ומטמאתן וכ״פ הר״ש. וקשה דאע״ג דשאובים הם. לא מפני כן מטמאין אעפ״י שמכשירין. וצ״ל דשאובים וטמאים הן. והרמב״ם מפרש דמרחץ שזיעתו בא מן המים שבתוכה משא״כ זיעת בתים ובורות דלעיל ואם היתה המרחץ טמאה זיעתה טמאה וכו׳:

ג **ברזל טמאה כו׳**. כתב הר״ב חכמים גזרו כו׳ כמפורש ברפי״א דכלים. ושם שנויה משנה זו במתניתין ד׳:

אבל אם קדמו מי גשמים אפילו כ״ש למי שפיכות טמא. שמשקין טמאים שירדו לטהורים מטמאין בכ״ש. הרמב״ם פ״ב מהט״א (הלכה כ״ו). והקשה הכ״מ דאדרבה הל״ל כשנפלו מי שפיכות למי גשמים. קמא קמא בטיל. (עיין בפי׳ הר״ב משנה ח׳ פרק בתרא דע״ז) ותירץ דהכא שאין מים אלו מכונסים אלא הולכים וניגרים. הלכך המים הבאים באחרונה הם שוטפים את הראשונים הלכך בתר בתראי אזלינן ע״כ. אבל אין נראה כן מדברי הר״ב דבפי׳ משנה ד׳ פ״ק דמקואות דהתם מייתי למתני׳ דהכא. ולא מיירי התם במי שפיכות השוטפים דוקא. גם מדברי הרמב״ם עצמו בפ״ט מה׳ מקואות (הלכה ט״ז) נראה דמיירי בנמשכין ונקוין. ול׳ הראב״ד טמא לא ידעתי טעם לזה ואולי מפני שמשעה שנפלו בתחלה. הוחזקו גם הם במי שפיכות שכבר נשכחת נפילתם ע״כ. וכתב הכ״מ וא״ת שלפי טעם זה אפילו לא נפלו מי שפיכות נמי וי״ל דלא גזור אלא שיש שם מי שפיכות ופשוט הוא ע״כ:

ה **רוחץ מיד**. עיין מ״ש במשנה ב׳ פ״ג דביצה:

באמבטי. פירשתיו במשנה ד׳ פ״ד דנדרים:

ו **כדי שיבואו ממקום קרוב**. כדי שילך הכנעני ויתלוש ויגמור המלאכה ויחזור לכאן. והא דלא הזכיר שיעור התלישה לפי שהוא נעשית בשעה מועטת. הר״ן פ״ג דביצה. ומ״ש הר״ב שלא אמרו כו׳ אלא גזירה שמא יאמר לכנעני לך והבא כו׳ כלומר לך ולקט. וכן ל׳ התוס׳ דביצה פ״ג:

ממקום קרוב. כתב הר״ב ואע״ג דשמא הובא ממקום רחוק כו׳ ובמשנה ד׳ פכ״ג דשבת דתנן אא״כ באו ממקום קרוב ופי׳ הר״ב שנודע לנו בבירור

שבאו ממקום שבתוך התחום כו׳ ולפי זה מקום קרוב היינו בתוך התחום. וא״כ קשה מ״ש הכא מהתם דהכא מסתמא תלינן דממקום קרוב דהיינו מתוך התחום בא. ושמא יש לחלק דהתם לענין מת. ואוושא מלתא טובא. איכא למגזר טפי. וכיוצא בזה כתבו התוס׳ פ״ג דביצה דף כ״ד. שיש חילוק בין מת לדברים אחרים. דאוושא טפי מלתא. דהכל יודעין שהובאו בשבילו ואיכא למגזר טפי. אבל הר״ן בפ״ג דביצה גבי כנעני שהביא דורון לישראל. כתב שאם נסתפק לו מהיכן הביאן כדי שיבואו מחוץ לתחום. והביא עליה ממתני׳ דהכא. ושמעינן מינה דדעתו נמי דמתני׳ לא קתני כדי שיבואו ממקום קרוב. אלא כי ידעינן בודאי שבמתוך התחום הובאו. וא״נ מקום קרוב דהכא. לאפוקי מקום רחוק ותרוייהו חוץ לתחום ואין מקום קרוב דהכא. כמו מקום קרוב דפכ״ג דשבת. ובזה נוכל לתרץ דברי הר״ב ג״כ. ושאין חילוק בין מת לירק דהכא. אלא דמקום קרוב דהכא. לאפוקי מקום רחוק. ולעולם מחוץ לתחום וצריך להמתין עד שיבוא ממנו. אבל אין חוששין שמא בא ממקום יותר רחוק מזה:

ז **אם רוב כנענים כנעני.** פי׳ הר״ב ומותר להאכילו נבלות וכו׳ בידים. וכ״ש שלא יחזירו לו אבידה. ולנזקים. רש״י ספ״ק דכתובות. ובגמרא (דף טו) דלענין פקוח נפש אינו כן כדתנן במשנה ז׳ פרק בתרא דיומא:

ואם רוב ישראל ישראל. פי׳ הר״ב וחייבים להחזיר לו אבדתו כישראל. ורבותא קמל״ן דמוציאין ממון מיד ישראל דאע״ג דאמרו רבנן המחזיר אבידה לכנעני עליו הכתוב אומר (דברים כ״ט:י״ח) למען ספות הרוה את הצמאה. שהשוה הכנעני לחשיבותן של ישראל ונאמר (שם) לא יאבה ה׳ סלוח לו. רש״י שם. ואע״ג דקיי״ל אין הולכין בממון אחר הרוב. כדפי׳ הר״ב ברפ״ו דב״ב. ה״מ כשבא לידו הממון בהיתר ומדעת נתנם לו. הר״ש. והתוס׳ דכתובות. וליוחסין לא מצי לאוקומא דבעינן תרי רובא. כמ״ש בספ״ק דכתובות:

מחצה על מחצה ישראל. פי׳ הר״ב לענין נזקין דלהחזיר אבדה לא מצית אמרת. דא״כ למאי הלכתא פלגינהו מהדדי. רש״י דכתובות. וקשיא דכל אינך נמי פלגינהו מהדדי. ולא אתפרש בהו למאי הלכתא. אלא נראה כמו שכתבו התוס׳ דיומא פ׳ בתרא דף פ״ה. דבמחצה על מחצה אין מחזירין אבדה. דא״ל אייתי ראי׳ דישראל את ושקול. ע״כ. ומ״ש הר״ב שור של כנעני שנגח שור של ישראל כו׳ כדתנן במתני׳. ג׳ פ״ד דב״ק. וכתבו התוס׳ תימה דה״נ ה״מ למימר מחצה על מחצה כנעני. ומנגח תורא דידן לתורא דידיה. ע״כ. כלומר דתנן התם שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור:

ח **אם רוב כנענים א״צ להכריז.** עיין בפי׳ הר״ב רפ״ב דב״מ [מ״ש בסוף המשנה]:

אחר רוב הנחתומים. פי׳ הר״ב דפת של כנעני היא מי״ח דבר. וממשנה זו קצת ראיה לדעת התוס׳ שכתבתי בשמם במשנה ט׳ פ״ג דע״ז [ד״ה אסורה]. דעדיין בימי רבי לא הותר פת של פלטר. ודלא כהר״ן שכתב שבימי רבי הותר:

אחר רוב אוכלי פת עיסה. נ״ל דפת עיסה היה מנהגם דבעלי בתים אופין בבתיהן יותר מן הנחתומים. ולפיכך אין הולכים בו אחר רוב נחתומים. וכן בפת קיבר אליביה דרבי יהודה. ויראה לי דת״ק ור״י לא פליגי אלא מר כי אתרי׳ ומר כי אתריה דבאתריה דת״ק הנחתומים אופים פת קיבר. ובאתריה דרבי יהודה בעלי בתים אופין פת קיבר. ופת עיסה אפשר דאף באתריה דר״י ב״ב ג״כ אופין אותו. כמו באתריה דת״ק. ואחר שכתבתי זה באו לידי דברי מהר״ם וכתוב בהן פת עיסה. נ״ל פת בעלי בתים שאינה של נחתומים. עכ״ל:

ט **הולכים אחר רוב הטבחים.** פי׳ הר״ב אם רוב טבחי ישראל הבשר [מותר] דאין הלכה כרב וכו׳ וזה דלא כדמשמע מלשונו דבפי׳ משנה ג׳ פ״ז דשקלים. כמ״ש שם:

י **אם רוב מכניסין לבתיהן פטור.** פי׳ הר״ב מלעשר. דעדיין לא ראה פני הבית ולא נתחייב. הר״ש. ומ״ש הר״ב פ״א דפטור לפי שרגילים לעשר קודם כו׳ הילכך כו׳ שהוא בחזקת מעושר. כ״כ הרמב״ם בפירושו וצ״ע דמשום דרגילין לעשר יהא בחזקת מעושר ויצא מכלל דמאי. ודוחק לומר דמשנתינו לענין אכסנאי ועני דמאכילן דמאי. כדתנן ריש פ״ג דדמאי. ובחבורו פי״א מהל׳ מעשר [הלכה ט׳] כתב פטור מלעשר. שעדיין לא נקבע למעשר:

אם רוב כנענים ודאי. כתב הר״ב ר״מ לטעמיה דס״ל אין קנין לכנעני בא״י כו׳ כבר כתבתי במ״ח פ״ק דע״ז דזו היא שיטת הירושלמי בלבד. והיינו דסיים הר״ש ואפילו יש קנין. מ״מ ודאי אינו מעושר הוי:

ואם רוב ישראל דמאי. פי׳ הר״ב שצריך להפריש מהן תרומת מעשר ומעשר שני. אבל מעשר ראשון המע״ה. כמ״ש הר״ב בריש מסכת דמאי [מ״א]. ועוד בסוף מסכת מעשר שני וסוף סוטה [משנה יו״ד]. אבל נראה דהכא דאנן אליבא דר״מ קיימין. דצריך להפריש אף מעשר ראשון דלדידיה אף מעשר ראשון אסור לזרים. כדתנן במ״ד פ״ט דיבמות. ואולי דאף לר״מ לא החמירו בדמאי. הואיל ורוב עמי הארץ מעשרין הן. וכיוצא בזה שכתבתי לענין אונן בפ״ק דדמאי. והשתא ניחא דלא פירש הר״ב ברישא מחצה למחצה דמאי שצריך להפריש כו׳ אלא הכא איצטריך לאשמועינן דאף לר״מ א״צ להפריש אלא תרומת מעשר ומעשר שני. כך נ״ל:

וישראל אחד מטיל לתוכו דמאי. כשבודאי ידוע שישראל אחד הטיל לתוכו ומ״מ לא ידענא טעמא מאי. דאפילו ודאי תרומה עולה במאה ואחד.

ותרומת מעשר אינה אלא אחד ממאה. נמצא כשיש עוד מכנעני אחד בלבד שנתבטלה. ולהרים נמי א״צ. דטעמא דמרים פירש הר״ב ברפ״ב דערלה שהוא משום גזל השבט והכא דמשום ספק הוא ואין כאן גזל השבט. דהמע״ה. והרמב״ם בחבורו לא העתיק לבבא זו כלל:

יא **ושל רביעית על של חמישית.** בכדי נקטו. דבשתיהן מעשר שני. והרמב״ם בפ״א מהלכות מעשר שני (הלכה י״א) לא העתיק אלא שניה בשלישית ושלישית ברביעית. ובדברי מהר״ם ולענין ספיקא דרביעית בשל חמישית אין תורמין עליהם. לא משל פירות רביעית דה״ל מן הישן על החדש. ולא משל חמישית דהוי ליה מן החדש על הישן. עד כאן. ואע״ג דלפי זה הוי מצי למתני נמי מן הראשונה על השניה. אלא דהך דרביעית על חמישית. אגב גררא. לא רצה לדלוג:

פרק ג

א **שק שהוא מלא פירות.** כתב הרמב״ם ז״ל זרעים. כי רוב הזרעים מושכים המים. וכ״ש החטה. ע״כ. ועיין במשנה ג׳. ובחבורו פרק י״ד מהט״א [הלכה ה׳] כתב ג״כ שק שהוא מלא זרעונים:

רבי יהודה אומר כל שהוא כנגד המים בכי יותן וכו׳. ובנוסחת מהר״ם אינו בכי יותן ותו לא מידי. ופי׳ כלומר הסמוכים ממש למים אינם בכי יותן. דלא ניחא ליה שיבואו עליהם המים. משום דבלא״ה יש להם לחלוחית די. מלחלוחית המים הסמוכים אליהם. ע״כ:

ב **ושאר כל המשקין טהורין.** וה״ג הר״ב. ופי׳ טהורין הפירות שבתוך החבית אם נתלחלחו מהן. דהואיל וסתמן אינן נבלעין בחבית לא היו לרצון. וצריך לומר שגם סופן לא לרצון. דאלת״ה הא תנן בריש מכילתין כל שסופו לרצון אע״פ שאין תחלתו לרצון. וזה דוחק. דכיון שהפירות מתוך כך נראין גסין ונפוחין. ודאי דניחא ליה. כמו דמסתמא באלו הג׳ משקין אמרי׳ דניחא ליה. ה״נ אם נתלחלחו בשאר משקים מסתמא ניחא ליה. מיהו יש לו להר״ב הכרח מן המשנה. דהא ברישא ושאבו קתני. מכלל דדכוותה בסיפא אפילו שאבו. תו איכא למידק בדברי הר״ב דעד כאן לא אמרן בשאר המשקים טהורים אלא כשהמשקים חוץ לחבית. הוא דאמרינן שאין נבלעים לתוך החבית. אבל כשהמשקים בתוך החבית. אה״נ דיכולין להפלט ולהכשיר הפירות שחוץ לחבית שמפרש לכולה מלתא כשהפירות בתוך החבית. ואי איתא דאפילו כשהמשקים בתוך החבית נמי. ה״ל לפרש כן דהוה רבותא. דיותר ראוי שיפלט ממה שיהא נבלע. כדאמרינן בעלמא בנקב בכונס משקה. כמ״ש הר״ב ברפ״ג דכלים. והרמב״ם בפי״ד מהט״א [הלכה ו׳] כתב אבל שאר המשקים אין משאבין מן החרס כדי שיכשירו הפירות שבצדן. ע״כ. נראה מדבריו דלא אמרינן אלא שאין משאבין. כלומר מסתמא אין משאבין. ולכך אין לחוש שמא שאבו. אבל כי שאבו אה״נ דהוו בכי יותן. ואע״ג דברישא נמי דוקא כששאבו וכמ״ש ג״כ הרמב״ם שם מ״מ בסיפא לא איירי אלא במסתמא וקמל״ן דאין לחוש ולבדוק אם שאבו אלא סמכינן אסתמא שלא שאבו. ועיין מה שאכתוב במשנה דלקמן בשם הכ״מ וגם נראה מדבריו דמפרש אפילו כשהמשקים בתוך החבית. ומ״ש הר״ב אבל שמן וכו׳ הן עבין קשיא אדפי׳ במשנה ב׳ פ״ג דכלים וע״ש. ומהר״ם גרס ושאר כל המשקין טמאין ופירש כלומר כל משקים הטמאים. כגון שמן דבש וחלב דם טל כדתנן לקמן פרק בתרא הן מכשירין וסתם מתני׳ ר״מ וכי היכי דאית ליה דכלי טמא חושב משקים כדמוכח בתוספתא לקמן פ״ד ה״נ קסבר משקים טמאים מכשרי אע״ג דאלו הוו טהורים לא מכשרו ע״כ:

ג **הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין נראה לי דיש לחלק בין פת לפירות מש״ה תנן הכא ע״פ חבית אע״ג דבמתניתין דלעיל אמרינן דמתוך דופני החבית נפלט ומתלחלח כן צריך אתה לומר ממה שכתבתי בריש פרקין בשם הרמב״ם דזרע החטה שואבת והכא פסקינן כר״י דמטהר בשל חטים אלא כדפרישית דיש לחלק בין הזרעים והפת ומה״ט הא דתנן בכה״ג במשנה ג׳ פ״י דתרומות ומייתי לה גמרא פ״ז דפסחים דף ע״ו ופרק בתרא דע״ז דף ס״ו ולא דייקינן עלה ממתניתין דלעיל דהה״נ הכא אפי׳ בסתומה שהמגופה עליה כדדייקינן עלה בירושלמי דתרומות כמו שכתב הר״ש.** אלא טעמא כדפרישית דגמרא דידן סברה דאין להביא ראיה מפירות לפת כך נ״ל והא ריש לקיש דכי פליגי בפת חמה וחבית מגופה לא משום מתניתין דלעיל הוא דתקשה לך דאמר בפת צוננת וחבית פתוחה פליגי נמי והרי חבית דלעיל בפירות צוננים מיירי וכבר כתב הר״ש דלריש לקיש צריך ליישב שלא תקשה ממתניתין דחבית. אבל לדידי לא קשיא ולא מידי דגמרא דידן סברה דיש לחלק בין פירות לפת וטעמיה דריש לקיש כדכתב הכסף משנה בסוף ה׳ תרומות (הלכה י״ג) בשם הר״י קורקוס ז״ל דסבירא ליה דריחא מלתא היא ואנן לא קיימא לן הכי:

רבי מאיר מטמא. פירש הר״ב כלומר הוכשר הלחם כו׳ מחמת היין שנבלע בו ודלא פירש כן במסכת תרומות (שם) דהתם רבותא אשמועינן דאפילו משום ריחא בעלמא אסרו רבי מאיר:

מטהר בשל חטים ומיירי כשלא ראו הפת עד אחר זמן ואינו ידוע אם היה עליו משקה טופח הכ״מ פי״ד מהט״א (הלכה ז׳):

ד **ואם מחמת עצמן אינו בכי יותן**. לשון מהר״מ שהיו הרבה ונתחממו ונתלחלחו ע״כ ונראה מדלא קתני ואם מחמת עריבה כדקתני ברישא ואם מחמת הסלע דהכא שאני שאלו היה מחמת עריבה הוכשרו וכ״כ הראב״ד (שם הלכה ח׳) וז״ל. נ״ל אם נתנן בעריבה מחמת הליחות שבה הוכשרו ואם נתנן שם בשביל העריבה שאין לו מקום לכונסן אלא בעריבה אע״פ שיודע שיטננו ממנה אינן בכי יותן ע״כ אבל הרמב״ם העתיק ואם מחמת העריבה בפירושו ובחבורו (שם):

ה **אם יש בו משקה טופח כבר בארנו כמה פעמים שענין משקה טופח באיזה מקומן שנאמר הוא שתהיה באותו דבר לחלוחית בענין שכשיגע בו האדם יתלחלח ידו**. הרמב״ם:

אינו חושש שמא נתן בה חטים וטננו. כתב הר״ב ה״ק אם נתן בה חטים אינו חושש כו׳ וכ״כ הר״ש. וצריך לומר דבבית שכיח טפי שיטננו ולהכי תני לעיל וטננו לפי שכן רגיל להיות והרמב״ם כתב (שם הלכה י׳) אינו חושש שמא יוכשרו חטיו אם טננו בו ואע״פ שהוא שמח ע״כ וכתב הכ״מ וז״ל פי׳ (הרא״ש) דאין לחוש שמא טננו והוכשרו כי מרוב יובש הגרן המים נבלעים בקרקע ומדברי התוספתא נראה שאפילו היה משקה טופח עליהם כלומר מחמת עצם החרס *(צריך להיות הארץ) אינם בכי יותן וכן נראה מדברי רבינו והטעם משום דלא ניחא ליה לאינש שישארו מים בגורן לפי שהם מזיקים הלכך אף ע״פ שעכשיו שמח בחטים שנתן בו לא הוכשרו ע״כ. ולשון מהר״ם אינו חושש שמא יש שם חטים משל אשתקד וטננו דאין מוכשרין דלא נתכוין אלא להשכיב האבק ע״כ:

אם שמח. עיין מ״ש בכיוצא בזה לקמן בר״פ בתרא:

אלא אם עמד. פי׳ הר״ב נתעכב שם כדי שירדו עליהם גשמים כלומר דשמחה לחוד לא סגי אלא צריך שיעמיד וה״ק לדבריכם שאמרתם דבשמחה לחוד סגי. לא היה לכם לומר אם שמח שהרי א״א שלא לשמוח אלא דשמחה לחוד לא סגי אבל צריך שיעמוד ועיין במתני׳ דלקמן במשנה ז׳:

ו חלחל פי׳ הר״ב שנענע ונער כו׳ כמו היו צרורות מתחלחלים דמשנה ג׳ פ״ד דמקואות הרמב״ם:

ז **אם שמחו בכי יותן**. הוכשרו הפירות והמים שעל השקין הנם תלושין ברצון. הרמב״ם:

היו רגליו מלאות טיט וכו׳ אם שמח בכ״י אלמא לענין הכשר לא חשיב אדם כמחובר. ולענין שחיטה דפסלינן במחובר חשבינן נמי אדם כמחובר דפסלי צפורן מחוברת בפ״ק דחולין משנה ב׳ אין לדמותן זה לזה דהא תלוש ולבסוף חברו מיבעיא ליה לרבא התם מהו ולענין הכשר קאמר תנאי היא הר״ש במשנה ג׳ פרק דלקמן:

אם עמד והדיח אבל אם לא הדיח אע״ג דסתמא דמילתא. חפץ הוא שיודחו רגליה דמה מזיק לו שהודחו מכל מקום אינן בכי יותן. דבעינן שיהא שמח לגמרי שלא היה רוצה שלא יודחו ולהכי צריך שידיח דהשתא חזינן דניחא ליה טובא מדקטרח להדיח אבל אי לא טרח לא מהר״ם:

באדם ובבהמה טמאה לעולם טמא פי׳ הר״ב בין הדיח בין לא הדיח ור׳ יהודה היא וכן מבואר בתוספתא הרמב״ם ולא אתפרש טעמא מאי שנא אדם ובהמה טמאה מבהמה טהורה ובדברי מהר״ם דבבהמה טהורה העומדת לאכילה אינו חושש כל כך אם יהיו רגליה מלוכלכות אבל באדם ובבהמה טמאה העומדת לרכוב עליה או להטעינה משאוי או לשחק ולטייל בה כגון אריות ודובים וקופים ודאי מקפיד בלכלוכן וסתמא דמלתא ניחא ליה לגמרי שיודחו ולא היה חפץ שלא יודחו כן נ״ל לפרש ע״כ:

ח **בשעת הקדים**. כתב הר״ב בשעת החום. רוח הקדים נושב. *[ומביא חום בימות הקיץ כדכתיב (יונה ד׳) רוח קדים חרישית. וכתיב (הושע יג) יבא קדים רוח ה׳ (הר״ש) וסיפיה דקרא קמא יותך השמש וסיפיה דקרא בתרא. ויבוש מקורו ויחרב מעינו]:

שיחוצו כתב הר״ב כמו שיאוצו וכו׳. ז״ל הר״ש שיחוצו לשון דבר החוצץ שמהדקין אותו. א״נ דרך היתדות שבנקבים להיות מתרפין בשעת החום. וכשמורידין במים ונישורין שם. חוזרין להיות אוצין כבתחלה. ושיחוצו כמו שיאוצו מלשון אורגים חוצצין. דתניא בתוספתא דמקואות. וכן דרך גיגית וחבית של עץ מתרפין בחום ולא יחזיקו המים וכששורין אותן במים חצי יום מחזיקין המים ע״כ. והא דמייתי מהתוספתא אורגים חוצצים. חפשתי אחריו ולא מצאתיו. ונ״ל שנתכוין לאותה ברייתא דהתם ספ״ו האגד שע״ג המכה הקשקשים שע״ג השבר כו׳ חוצץ וחוצצין ונראה בעיני דחוצץ צריך להיות אוצץ. ובדברי הר״ש צ״ל אגדים אוצצים. והערוך ערך אץ הביא מהגמ׳ איצצא (ברכות דף ל״ג) שענינו דוחק:

בשעת היחף. פי׳ הר״ב בשעה שהבהמה יעפה ויגעה וזה החולי מחולי הבהמות נקרא בערב א״ל חכ״א ופי׳ יחפות. הרמב״ם. ומ״ש הר״ב פ״א בשעת היחף והדיש כו׳ בשביל שיהיו נקיות. לא בא לפרש פי׳ אחר אלא על הדיש. ולא על היחף ואגב הוא דנקטיה נמי. ונ״א האף. וכן העתיק הר״ש. וז״ל בשעת האף שהחום גדול ביותר. וע״ש שהאף מוציא חום והבל. קורא לשעת החום מרובה שעת האף ע״כ. ומהר״ם גורס ג״כ האף ומפרש בשעה שיש

רעם. שנראה כאילו יש אף וזעם בעולם. כלומר כשיש חום גדול ע״כ:

הורידה חש״ו וכו׳ ע״ל רפ״ו ומ״ש שם:

פרק ד

א מכונן. כתב הר״ב לשון הוא עשך ויכוננך. ועיין במשנה ז׳ פ״ז דפרה:

ב *[אפילו אב הטומאה. כתב הר״ב ואנן אמרינן לעיל ברפ״ק]:

אם נער כו׳ ודוגמת זה בתחלת המסכת באילן. הרמב״ם:

ג הכופה קערה על הכותל וכו׳. בפ״ק דחולין דף י״ז מייתי לה. וכתב רש״י וז״ל אי אחשבינהו לגשמים בירידתן לצורך שום דבר. ואח״כ נפלו פירות לתוכה אע״פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות. ולא ניחא ליה בההיא הכשר. הוו מוכשרין. דתנן בתחלת מסכת מכשירין כל משקה שתחלתו לרצון אע״פ שאין סופו לרצון מכשיר. והני מילי כי אחשבינהו בירידתן לצורך דבר תלוש. אבל אי אחשבינהו לצורך מחובר לא מכשרי דהכי תני בת״כ אשר יבא עליו מים. אין לי אלא מים וכו׳ יכול אפילו הן בבורות שיחין ומערות יהו מכשירים. ת״ל כלי. אין לי אלא שמלאן בכלי. מנין לגבל בהן את הטיט. ולכבס בהן את הכלים ת״ל בכל יטמא. אי בכל יטמא. יכול אפילו בבורות שיחין ומערות. ת״ל כלי. מה כלי שהוא מיוחד שהיא תלוש מן הקרקע. אף כל כו׳. יכול אפילו חישב עליהם שירדו בבורות שיחין ומערות יהו מכשירין ת״ל אשר ישתה. אין לי אלא שמלאו לשתייה. מניין שאם חישב עליהן להדיח עצים ואבנים ת״ל מים כו׳. אלמא אחשבינהו לצורך תלוש. מכשרי. לצורך מחובר לא מכשרי. אא״כ ניחא ליה בנפילת הפירות לתוכן. דהיינו הדר אחשבינהו לתלוש ע״כ:

אם בשביל שלא ילקה הכותל כו׳. גמ׳ הא גופה קשיא אמרת בשביל שתודח הקערה הרי זה בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל אין זה בכי יותן. והדר תני בשביל שלא ילקה הכותל אינן בכי יותן. הא בשביל שיודח הכותל הרי זה בכי יותן. ומשני רב פפא (ופסקו הרמב״ם בפי״ב מהט״א) הא בכותל מערה. פירש״י שהוא עשוי מאליו שחוקק הקרקע וכותל עומד מאליו. ומחובר מעיקרו הוא. ע״כ. הא בכותל בנין. וה״ק הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח הרי זה בכי יותן. הא בשביל שיודח הכותל אין זה בכי יותן. בד״א בכותל מערה. אבל בכותל בנין בשביל שלא ילקה הכותל הוא דאינו בכי יותן. הא בשביל שיודח הכותל הרי זה בכי יותן:

שלא ילקה הכותל כו׳. עיין מ״ש במ״ה פ״ק:

ד ומודים. פי׳ הר״ב ב״ש לב״ה. ועיין מ״ש רפ״ג דפאה:

ה אלו ואלו מודים. לשון הר״ב שאע״פ שנטלה אח״כ ושפכה וכו׳. וז״ל הרמב״ם כשהניח העריבה הזאת בכוונה כדי שיתקבצו בה הנוטפים. הרי המים הנאספים בה בכי יותן. ואפילו נטלה לשפכה לר״ה. ע״כ. אבל בחבורו פ״ב מהט״א (הלכה ח׳) משמע דדוקא כששפכן. וז״ל אם נטלה לשפכה הרי אלו מכשירין. שכיון שלא שפכה במקומם הרי תלשן ברצונו. ואיכא למידק דהא הניחה לדעת שירד הדלף לתוכה. וא״כ אפילו לא שפכה נמי. ולכן נראה דלא אתא למימר אלא לאפוקי אם שפכה במקומה. (ועיין מ״ש במ״ט) אבל הניחה כך ולא שפכה. אה״נ דמים שבתוכה בכי יותן. ואתי שפיר לדבריו שבחבורו לישנא דמתני׳ דקתני בל׳ אם ולא בל׳ אפילו. וצ״ל דברישא דקתני נטלה לשפכה דהיינו שלא במקומה. לרבותא דב״ש קתני לה. עיין פ״ק משנה ג׳. ונמשך הרמב״ם בחבורו אחר ל׳ המשנה ואע״פ שלא העתיק דברי ב״ש. וא״נ מתני׳ ברישא איידי דסיפא קתני לה. *[ומיהו נראה דאע״ג דבסיפא כ״ש כשלא נטלה לשפכה כלל. היינו משום שהניחה שירד הדלף לתוכה. אבל רישא דירד מעצמו אף לב״ש דוקא אם נטלה לשפכה. וכי לא נטלה לא. ולא הוו כאן רבותא כלל]:

רבי אליעזר אומר אם א״א לו כו׳. כתב הר״ב מידי דהוה אממלא בחבית דלעיל כו׳ וכ״כ הר״ש. אפשר לומר דליכא דפליג עליה. ושנשנה בלשון פלוגתא ל״ק כדאשכחן טובא. וכתבתי בפרק בתרא דבכורים. אבל בפי׳ הרמב״ם בנא״י מצאתי כתוב ואין הלכה כר״א. וכן בחבורו פי״ב מהט״א לא העתיק דבריו:

ו תורמסין. ושנינו ברפי״ח דשבת התורמסין היבש שהוא מאכל לעזים:

מושיט ידו וכו׳ והן טהורים. פי׳ הר״ב שלא הוכשרו במים שבמקו׳ דכתיב בכל כלי כו׳ והעתקתי הברייתא במ״ג. וכתב הר״ש ז״ל. שלא הוכשרו. דלא ניחא ליה. דדוקא בצנון שחישב להדיחן. הוכשרו כשהעלתו. אבל הני לא. ע״כ. ועיין במשנה דלקמן:

העלם מן המים. כלומר שלא נטלן מתוך הקופה שדרך ליטלם קצתם קצתם. אבל העלה כולם כאחת דהיינו שהעלם עם הקופה. והרמב״ם בחבורו

(פי״ב מהט״א הלכה יב). העתיק העלה. וכן בפירושו:

הנוגעים בקופה טמאים. ותימה מאי שנא משק מלא פירות דפ״ק (משנה ד׳) דלא הוכשרו במים הנוטפים. מן השק. ושמא הכא ניחא ליה טפי בהדחה דקופה. הר״ש:

ז **ידיו טהורות**. כתב הר״ב דלא בעינן כוונה לחולין. אבל אם היו פירות מעשר וכו׳ כ״כ הרמב״ם בפירושו. וז״ל וכבר העמיד הגמרא ההלכה הזאת בפירות חולין. אמנם אם היו פירות מעשר. או מה שהוא יותר קדוש מן המעשר כו׳. והקשה מהר״ר וואלף וורמייז״א נר״ו דלפירות דמעשר אפילו לאוכלן א״צ נטילת ידים (כמ״ש במשנה ה׳ פ״ב דחגיגה) והגמ׳ שהזכיר הרמב״ם. הוא גם שם בחגיגה דף י״ט. ובפ״ב דחולין דף ל״א. ולא הוזכר פירות. ויתכן להגיה פת במקום פירות. עכ״ד. וקושיתו קושיא עצומה. אבל מה שרוצה להגיה לא יתכן בעיני. דבמתניתין פירות תנן. ועלה קיימי הר״ב והרמב״ם דהרי כתבו אם היו כו׳. ועוד אפילו אי גרס פת. אכתי קשיא. דהא א״צ כוונה אף לתרומה. וכ״ש למעשר לנגיעה אלא לאכילה. כמ״ש שם במשנה ו׳:

והפירות בכי יותן. פי׳ הר״ב ומוכשרים לקבל טומאה מכאן ולהבא. היינו לאחר שהעלם. דכל זמן שהם מחוברים במים לא מתכשרי כדתנן לעיל בצנון. תוס׳ פ״ב דחולין דף ל״א (ד״ה ופירות):

ח **טמאה**. פי׳ הר״ב לפי שהמים שבתוכו חוצצים בינו ובין מי המקוה וכ״פ הרמב״ם. ומסיים כמו שנתבאר בעשירי של מקואות. ואין אלו אלא דברי תימה. דבהדיא מפורש התם דמלאה מים אין חוצצים. ובפ״ב מהל׳ טומאת אוכלים (הלכה כ״ה) כתב נטמאת הקדרה. שאין המקוה מטהר כלי חרס. וכתב עליו הראב״ד זו הנוסחא עיקר. ופירש הכ״מ לפי שנוסחא אחרת יש בקצת ספרי רבינו. שכתוב בהן שהרי המים חוצצים בתוכה. ולאותה גי׳ קשה מאי איריא שהמים חוצצים. דמשמע שאם לא היו חוצצים היתה טהורה. וזה שקר. ועוד שאם היה לקדרה טהרה. לא היו המים חוצצים. ע״כ. ושוב מצאתי בנא״י שנמחק הל׳ שבפי׳. ונכתב במקומו לפי שכלי חרס אין לו טהרה במקוה:

טמאין. כתב הר״ב דרבנן גזרו על המשקים. ואפילו נטמאו בשני. כמ״ש במ״ה פ״ח דפרה. ואפילו מחמת ידים כמ״ש בסוף זבים:

שאין המים מטהרים את שאר המשקים. עיין מ״ש במ״ו פ׳ בתרא דמקואות:

ט **רבי עקיבא אומר אם נגבו מיד טהורים כו׳**. כתב הר״ב ר״ע לא פליג את״ק דסתם קילון אינו מתנגב עד ג׳ ימים. ות״ק בסתם איירי וכו׳. ועד שלשים יום דאמר ר״ע. אם ידוע שלא נגבו. ובהא לא איירי ת״ק. וכל זה מוכח מהתוספתא. שכך היא שנויה הממלא בקילון. פי׳ ר״ע אם נגבו מיד טהורין. ואם לא נגבו אפילו מכאן עד ל׳ יום טמאין. סתמן ג׳ ימים. משמע דר״ע פירש ואינו חולק. וכן דעת הראב״ד ברפי״ג מהט״א אבל כתב שאין דעתו נוחה בזה. וכתב הכ״מ משום דקשיא ליה שתלה הדבר באם נגבו. נחזי אנן אם יש בו להטפיח. ומ״מ יש להעמיד כגון שהשליך פירות בקילון. ולא ידע אם היה בו להטפיח ע״כ. אבל דעת הרמב״ם דר״ע חולק. ולת״ק אחר ג׳ ימים אינן מכשירין וכך פסק בחבורו והשיגו הראב״ד דכיון שנחשבו לתלוש בתחלתן. איך יצאו מידי מחשבה לעולם. וכתב הכ״מ שאפשר לדחוק ולומר דמעיקרא אין בדעתו שיהו כתלושין ברצון. אלא המשקה שישאר בו עד ג׳ ימים. לפי שא״א למלאות בקילון אלא א״כ ישאר בו משקה *[ג׳ ימים ואם לאחר שלשה ימים ישאר בו משקה] כיון שאינו תלוש לרצונו. אינו מכשיר ע״כ:

י **עצים שנפלו עליהם משקים**. פי׳ הר״ב טמאין. וכן פי׳ הר״ש. ואם כן הוו דומיא דשנינו במשנה ה׳ פ״ק דמקואות מאימתי טהרתן וכו׳. אבל יותר נראה פי׳ הרמב״ם דמפרש לה לענין הכשר. וז״ל אלו המשקים הן שאר ז׳ משקים. כגון שיפיל עליהן שמן או דבש ברצון. ואח״כ ירדו עליהם מי גשמים שלא ברצון. ורבו מי גשמים על המשקים. אותן משקים אינן מכשירין. ע״כ. והוציאם כו׳ אע״פ שרבו טמאים וכלומר הרי כולן לרצון. וכ״כ בחבורו פרק י״ג מהט״א (הלכה ב׳). אך מהתוספתא שאכתוב בסוף המשנה. נראה קצת כפירוש הר״ש והר״ב:

בלעו משקים טמאים. הכא גם להרמב״ם מיירי במשקין שהם טמאים:

אף ע״פ שהוציאם כו׳ טהורים. כתב הר״ב דלא נגעו כו׳. כ״כ הר״ש. ותמיהה לי דאכתי מאי קמ״ל פשיטא כשלא נגעו שלא נטמאו. והרמב״ם פ״ט מהט״א (הלכה ו׳) מסיים והסיקן התנור טהור. ואין המים שעליה מתטמאין מן המשקים הבלועין בהן. ועיין בסמוך:

ולא יסיקם כו׳. כתב הר״ב ולא אמרינן דסוף משקה טמא הבלוע כו׳ כדתנן בפ״ט דכלים משנה ה׳. ומ״ש הר״ב דבעצים שהאש שולטת בהן כו כלין המשקים שבתוכן כו׳ וכ״כ הר״ש. ומסיק דממלתא דר״ש מוכח שנפלט המשקה הבלוע לא קשיא. דר׳ שמעון איירי בעצים לחים שאין האור נאחז בהן כל כך. עד כאן. ומדברי הרמב״ם נראה דבהא פליגי ר״ש ורבנן. דלר׳ שמעון אין לטהר אלא בלחים. אבל ביבשים מטמא מפני פליטת משקים הבלועים. וס״ל שיכולים להפלט. ולרבנן טהורים לפי שאין יכולים להפלט. אבל מדברי התוספתא שאביא בסמוך. נראה דלא כהרמב״ם:

רבי שמעון אומר אם היו לחין והסיקן ורבו כו׳. טהורים. תניא בתוספתא רבי שמעון אומר אם היו לחין והסיקן. ורבו משקים היוצאין מהן על המים שבלעו. טהורין מק״ו. ומה אם מי גשמים שהם עלולים לקבל טומאה. מטהרין ברוב. מי פירות (מפרש הר״ש מים היוצאין מן העצים לחין. כמי פירות חשובים לכל דבר) שאינן עלולין לקבל טומאה. אינו דין שיטהרו ברוב. אמר ליה לא. אם אמרת במי גשמים שמטהרין את הטמאין. תאמר במי פירות שאין מטהרין את הטמאין. ע״כ. הא קמן דלא כדברי הרמב״ם דלעיל אלא רבנן חולקים עמו בלחים. דס״ל דבלחים אין לטהר. דהואיל ויוצאין יצאו ואין *דבר לחלוחתן מבטלין כלל. וגם מהתוספתא זו משמע דרישא דמתניתין עצים שנפלו עליהם משקים בטמאים מיירי. ולענין טומאה. דלא כהרמב״ם דמכאן היה ר״ש דן הק״ו שמי גשמים מטהרין ברוב. ומיהו י״ל דממתניתין ג׳ דפ״ב היה דן:

פרק ה

א **דחהו**. והר״ב העתיק דחיו. וכן הוא במשנה שבגמרא דפוס ישן. והר״ש העתיק דחייהו. ופי׳ כמו דחאהו. וכגירסתו הוא במשנה שבגמרא דפוס בסיליאה:

ב **השט כו׳ הנתזין אינן בכי יותן**. והמים העולים עליו בכי יותן. הרמב״ם פי״ג מהט״א [הלכה ז׳]:

העושה צפור במים וכו׳ אינן בכי יותן. כתב הר״ב ואית דגרסי צנור כמו שעושין הנערים כו׳ לנתז כו׳ כך פי׳ הרמב״ם. אף ע״ג דגרסתו ג״כ צפור. וכתב הטעם שאין הכוונה מהם על אותו דבר שיבלל בה בעת הצחוק. וכן המים אשר ישארו בה עד שיזרקם אינן בכי יותן. לפי שאין הכוונה השארתו שם. ע״כ. ויהיו ענין הנתוז שבצחוק הזה. שמנתזין על לא דבר באויר השמים בלבד. דלא כמתכוין לנתז על חבירו דרישא. וכמשחק עמו דמתני׳ דלעיל. על כן לשחוק אמרתי מהולל:

ג **רבי שמעון אומר בכי יותן**. נ״ל הטעם דאע״ג דלא ניחא ליה שירד הדלף לתוכן מ״מ כיון דבללן שלא יהיו מים הרבה במקום אחד. אלא יתפשטו המים בכל הפירות. חשיב ניחא ליה ומכשרי. מהר״ם. ובנוסחתו איתא רבי מאיר אומר וכן ראיתי הוגה בנא״י. וביש ספרים גרס ר״מ:

ד **רבי עקיבא אומר לעמקו בכי יותן**. כתב הר״ב כשאדם מודד עמקו כו׳ לפיכך רוצה הוא במשקה שברושם. א״ל [ר׳ טרפון] אם כן יהא משקה שברושם טמא. למטה מן הרושם טהור. א״ל אי אתה מודה שהממלא בחבית המים העולים וכו׳ (ברפ״ד) שא״א למים שיפלו לתוכו עד שנגעו לאחריה [ה״נ] א״א למשקה שברושם עד שיהא למטה מן הרושם. וחזר ר״ט להיות שונה כדברי ר״ע. תוספתא הביאה הר״ש. ומ״ש הר״ב דהלכה כר״ע שחזר ר״ט כו׳ ז״ל הכ״מ פי״ג מהט״א הלכה כר״ע מחבירו כ״ש דבר פלוגתיה הודה ליה ע״כ. אבל אפשר דהר״ב דוקא קאמר לפי שחזר ר״ט. משום דאיכא דאמרי בפ״ט דכתובות דף פ״ד דר״ט לאו חבירו הוה. אבל הרי״ף והרא״ש לא העתיקו אלא כמ״ד דחבירו הוה:

ה **לידע אם יש בו מים אינן בכי יותן**. כתב הר״ב שאין צריך רושם של משקה. ואיכא למידק דמ״מ כיון שא״א אא״כ שיעלה בו מים. כשיגע בו במים ליהוי בכי יותן. מידי דהוה כממלא בחבית וכו׳ דרפ״ד. ונראה לומר דשאני התם דרוצה למלאות המים. וכן נמי אם צריך לרושם כמו במתני׳ דלעיל דאז כל המים שא״א זולתן מכשירין. אבל *לידע אם יש בו מים אע״פ שא״א אלא שיעלה בו מים. מ״מ א״צ שיעלה בו למים שיעלו עליו כלל וכלל. והרי ע״י הרגש בלבד ידע אם יש בו מים. ואע״פ שכשמרגיש יעלו עליו. מ״מ אין כוונתו לעליית שום מים כלל. וראיה לדברי שכתב הר״ש וז״ל ובתוספתא קתני המשלשל את החבל לבור לידע אם יש בו מים דהוו בכי יותן. ושמא בחבל לפי שנכפף אינו יכול לידע. אלא אם המשקה בו ע״כ. ש״מ דאילו בקנה ויד אפילו אין המשקה בו יכול לידע. והיינו כדפרישית ע״י הרגשה:

ואת שבאבן טהורים. כתב הר״ב שאין מכשירין. וכן כתב הר״ש. גם הראב״ד (פי״ג מהלכות ט״א הלכה ט׳) מפרש כן. כמתרעם על הרמב״ם ששינה לשון המשנה. וכתב אינן כתלושין. והכסף משנה כתב שעשה כן. מפני שטהורים אינן מורה על הכשר. ע״כ. וזה אינו שכבר הרבה פעמים שנו בלשון הכשר. וכמו שכתבתי בשם הרמב״ם עצמו בפרק קמא משנה ג׳. ואם כפי לשון חבורו הוה ליה לכתוב אינן ברצון. אבל לי נראה שטעם הרמב״ם. כדי שיכלול בלשון אינן כתלושין. שאינן מקבלין טומאה ג״כ. וכמו שכתב בפירושו. ז״ל ענין אמרו את שבאבן טהורים. שהמים אשר על האבן ההיא אשר בתוך הבור. דינו כדין מי הבור. שהוא טהור לא יתטמא ולא יכשיר. כמו שבארנו. אף ע״פ שהאבן נראית למעלה משטח המים. והדבר הנראה ממנה בלול. אין דין המים אשר על החלק היוצא ממנו. דין מים תלושים. ע״כ. ודייק לפרש כן מדשינתה המשנה. ולא קתני אינן בכי יותן. ושוב מצאתי בדברי *הרמב״ם שכתב ואת שבאבן טהורים. אם פשט טמא ידיו ונטלו מן המים. מים שעליו טהורים. ע״כ. הרי שמפרש כדברי הרמב״ם. ודרמב״ם עדיפא מיניה. שמפרשו גם כן לענין משנתינו דאיירי בהכשר:

ו **השלח**. פי׳ הר״ב העור כמות שהוא. וזה לשון הרמב״ם העור בצמרו כמו שמפשיטין אותו. ע״כ. והיינו דתנן במשנה ב׳ פרק ד׳ דשבת. דטומנין בשלחין. שהוא מחמת הצמר שבהן:

בכי יותן. שכונתו בלי ספק הוצאת המים והוה כמו מרעיד את האילן להסיר ממנו משקין שהוא מכשיר כמו שנקדם (בפרק קמא דמכילתין משנה ג׳). אמנם כשנחבטו הוא בתוך המים. אין כוונת יציאת המים מן העור. כיון שהוא שקוע במים. הרמב״ם:

ז **ובמשוטות שמנהיגים בהן הספינות**. כדתנן ברפ״ה דב״ב:

אינן בכי יותן. *דאינו מתכוין שישרו במים ולא נתכוין למים וכן במצודות וברשתות דלא נתכוין למים. ואם ניער מהם המים ונתזו מהן המים כיון דנתכוין שיצאו המים. אחשבינהו. ואם נפלו על הפירות הרי זה בכי יותן. מהר״ם:

***[ואם נער בכי יותן**. לפי הסברא ה״ה בספינה ודכוותייהו. וק״ל אמאי לא תננהו בחד בבא. והפסיק באינן בכי יותן. והרמב״ם בפי״ג מהט״א [הלכה יא] העתיק המשנה כצורתה]:

לים הגדול. תנא בא״י קאי. והתם באותו ים רגילין בכך:

לצרפה. כתב הר״ב לחזקה כו׳ עיין לשון רש״י שכתבתי בספ״ד דכלים:

ח **קסיא**. פי׳ הרב כסוי כו׳ וכ״פ הרמב״ם והר״ש [שגיכ״ק מתחלפין] ועיין מ״ו פי״ז דכלים כתבתי פי׳ הראב״ד ומהר״ם:

של לבנים. כתב הר״ב להגין מפני הגשמים. וז״ל הרמב״ם שלא יפול עליהן מים קודם בישולם [ויפסידם]:

ט **הנצוק**. עיין ספ״ח דטהרות:

חוץ מדבש הזיפין. ואפילו היה מערה מצונן לצונן הרמב״ם פ״ז מהט״א [הלכה ד׳] ועיין במשנה דלקמן. ומ״ש הר״ב מפני שסולדים כו׳ כשהקלוח נפסק וכו׳ עיין לקמן:

דבש הזיפין. כתב הר״ב אית דמפרשי דבש טוב וחשוב שמתוך חשיבותו מזייפין אותו כו׳ וכן נראה מפי׳ הר״ש ולשון רש״י בסוף סוטה [דף מ״ח] שהוא טוב ועב מערבים בו וכו׳ ואין נכרות בו. ומ״ש הר״ב ואית דאמרי על שם מקומו שבא מזיף כמו בבא הזיפים. ולאית דמפרשי הכא מזייפין. מפרשי התם נמי בני אדם המזייפים דבריהם (שקרנים והולכי רכיל). גמרא דסוף סוטה:

בית שמאי אומרים כו׳. מפני שהיא סולדת לאחריה. ולת״ק כיון שאין בהם ריר כ״כ כמו דבש הזיפין והצפחת לא חשיב ליה. דבעי רירי טובא. וב״ש סברי אע״ג דלית להו כולי האי רירי. חשיבי לחבר העליון לתחתון. תוס׳ פ״ז דנזיר ד׳ נ׳. וכן מוכח שם מתוך הסוגיא:

מפני שהיא סולדת לאחריה. פי׳ הר״ב כשהקלוח נפסק חוזר כו׳ ונמשך למעלה למשקין שבכלי. וז״ל רש״י בפ״ז דנזיר חוזר ראש הנצוק ועולה לו למעלה כלפי אחוריו. וכחוזר ונוגע לעליונים דמי:

י ***[מהם לחם טהור**. עיין מ״ש במשנה דלקמן]:

מצונן לחם טמא. פי׳ הר״ב שהתחתון החם מעלה הבל לעליון מצונן ומטמאו כדאמרי׳ לעיל בפ״ב (משנה ב׳) בזיעת המרחץ. הר״ש. וקצת קשה לי דא״כ בלא נצוק נמי כל שמעלה חום מתחתון לעליון יהא טמא. ואולי דא״א בלא ניצוק. אבל הרמב״ם פי׳ לפי שעמוד המשקה אשר יקרא נצוק. יתחמם בהיות קצהו בכלי החם הטמא ויחמם המשקה אשר בכלי העליון וכו׳ וכ״כ בחבורו פ״ז מהט״א. מפני שעננ החמין עולה כתמרות עשן. ומתערב בנצוק ובמים שבכלי העליון ומטמא הכלי. שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב. וראיתי בפי׳ הר״ש שמתחיל כלשון הר״ב עד ומטמאו והדר כתב (כלשון הרמב״ם) לפי שעננ החמין כו׳ *[ומתערב בנצוק ובמים כו׳] עד הוא חשוב וא״כ גם דברי הר״ב יכולין להתפרש דהחום מעלה הבל בנצוק. ומש״ה מטמא העליון. אבל בלאו הכי אין חום התחתון מטמא לעליון כשאין כאן נצוק. אלא שנראה בעיני פשוט שכל הלשון הכתוב בפירוש הר״ש מן לפי שעננ החמין כו׳ עד הוא חשוב. שלא כתבם הר״ש בעצמו. אבל הם הגהה מאיזה תלמיד שהגיה כן בגליון. מועתקים מחבורו של הרמב״ם אח״כ נדפסו בפנים בטעות. אבל הר״ש מעולם לא ראה חבור הרמב״ם. דלא אשתמיט בשום דוכתא לא בזרעים ולא בטהרות לכתוב שום דבר משמו. על כן לבי אומר לי. שהר״ש לא כתב לזה הלשון כלל שאין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד:

***[רבי שמעון אומר כו׳ וכחו כו׳ טמא**. במרדכי פרק כל הבשר העתיק כחו במקום וכחו. וגם ל״ג טמא. והארכתי בזה בספרי ספר תורת האשם כלל כ״ג דין ו׳]:

יא **אם הזיעו ידיה הקדרה טמאה**. כתב הר״ב לפי שההבל מחבר כו׳ ומסיים הר״ש כגון מערה מצונן לחם ע״כ. ודבר תימה הוא בעיני דהתם החם הוא הטמא ומטמא לעליון שהוא הצונן. ואילו הכא צונן העליון טמא ואתא לטמויי לחם התחתון ומה ראיה היא זו. וכי תימא דה״ק כמו שהחם מטמא

לצונן העליון. אף כאן נעשה עליון חם מן התחתון ולפיכך חוזר ומטמא גם לתחתון. אכתי לאו ראיה דהא אי משום הא איכא לדמויי למחם לחם דטהור. ויראה לי דהך דהכא לאו מטעמא דלעיל הוא. דלא חלקו לעיל אלא כשהעליון טהור. אבל היכא דהעליון טמא כי הכא אין חילוק ולעולם העליון מטמא התחתון:

הקדרה טמאה. עיין בפירוש הר״ב דסוף זבים:

הרי זה דומה לסלי זתים וכו׳ עיין בסוף מכילתין:

פרק ו

א **אם נתכוין לכך**. וה״ה אם לא נתכוין ושמח כשידע מידי דהוה אכל הני דבפ״ג. והכי תניא בתוספתא הביאה הר״ש ופליג בה רבי יהודה כמו בהני דלעיל. ונ״ל דתנא דידן הא לא קמיירי בפלוגתא. ובגמרא פ״ק דחולין דף י״ג מייתי למתני׳ דהכא וכתב רש״י ואם נתכוין לכך בין בשעת העלאה ובין לאחר מכאן קודם שינגב הטל מעליהם הרי הן בכי יותן. דהכי אמרי׳ בדוכתא אחריתא עודהו הטל עליהן ושמח הרי הן בכי יותן. ע״כ. וסיפא דתוספתא דלעיל היא ואיתא נמי בגמ׳ פ״ב דב״מ דף כ״ב. ומהכא קשיא אהא דפירש הר״ב במשנה ד׳ פ״ב דפרה דלר״י כשעלה הזכר לדעת הבעלים פסולה מכלל דלרבנן אפילו לא ידעי פסולה ומאי שנא מהכא דבעינן שידע קודם שינגב. וכמו דהכא דרשי׳ יותן דומיא דיתן ה״נ התם דרשינן עובד דומיא דעבד:

העלן חרש שוטה וקטן וכו׳. עיין מ״ש בזה בשם הר״ש במשנה ו׳ פ״ח דטהרות. דקשיין אהדדי הא דהכא והא דהתם. וה״נ ה״מ לאקשויי מההיא דסוף פרק ו׳ דמכילתין. אלא דהכא דמיא ממש כהעלהו:

ב **בשביל שימתינו**. פירש הר״ב לשון לחלוח וכו׳ וכ״פ הר״ש וכתב מהר״ם דלא נתכוין שירדו עליהם מים אלא שיתלחלחו מאליהן מן האויר. עד כאן. והרמב״ם מפרש מלשון המתנה שכתב בשביל שימתינו שיעמדו זמן ארוך ולא יפסידו וקמ״ל דלא אמרינן הואיל והדבר ידוע שירד הטל עליהן דמשום הכי העלם:

רבי יהודה מטהר בלחין. כי כשהן לחין אין מנתזין עליהם מים לפי שאין מנתזין מים על הירקות אלא אם עמדו ימים כדי שיראו לחין וכיון שהן לחין אין מתיזין עליהן על כן הם טהורים כיון שאינן מוכשרים. הרמב״ם:

הטרגיס. פי׳ הר״ב שנחלק כל גרעין לשלשה. וברפי״ב דנגעים קתני בית טריגון ופי׳ הר״ב שיש לו שלש זויות שלש בלשון רומי טר״י ע״כ. ובגמרא ספ״ק דנזיר טריגון ג׳ טטריגון ד׳. וכתבו התוס׳ שכן הוא בלשון יון. והיה נראה דגרסינן הכי טרגיס וטטרגיס אלא שלא ראיתי כך בשום נוסח. ובגמרא דסוף פ״ב דמ״ק (דף י״ג) מייתי למשנתנו ג״כ כמו שהוא בספרים.

ג **חרץ משל מוכרי משקה**. כתב הר״ב מפני שנוגעים בה כו׳ ואין מקפידים על הלכלוך שקליפתה מגינה עליהם והוא מטמא אותה בקליפתה כמו שנתבאר בפ״ב של עוקצים. הרמב״ם:

עמהן. עם המשקה והבצים. הרמב״ם:

***[כל הדגים כו׳**. ז״ש הר״ב והטמא והטהור כו׳ מלשון הרמב״ם העתיק כן ובכדי נקטי הטהור]:

כל הציר בחזקת טומאה. כתב הר״ב שסתם ציר נתנו בו מים. דציר גופו לאו בר קבולי טומאה היא שהיא זיעה בעלמא שיוצאה מן הדגים כשמולחים אותן גמ׳ פ״ג דבכורות דף כ״ב ע״א:

ועל כולם כו׳ חרץ משל דגה. פי׳ הר״ב ועל כולם בין ביצים בין פירות בין ציר כו׳ אבל דגה כו׳ וכך הם דברי הר״ש ומדלא נקטי נמי בין דגים נראה שדעתם דחרץ משל דגה דמתני׳ לאו בציר היא. אלא אריש קאי חרץ מדגים. וראיתי בנא״י שהוגה חרץ מן הדגה ונראה שכך הוא גי׳ הר״ב והר״ש. וקצת קשה שינוי הל׳ דגה. ולא דגים. ובפי׳ הרמב״ם דגה שם ממין דגים היה מפורסם אצלם בשם הזה. ע״כ. אבל בחבורו פי״ו מהט״א כתב כל הדגים בחזקת מוכשרים ואין ע״ה נאמן עליהם לומר לא הוכשרו. נראה שחזר בו ומפרש ג״כ כפי׳ הר״ב והר״ש:

נאמן לומר טהורים. פי׳ הר״ב לומר לא הוכשרו וטעמא כתבתי במשנה ג׳ פ״ב דדמאי:

מפני שמפקידין אותן. גרסינן. הר״ש. וכן העתיק הר״ב:

רבי אליעזר בן יעקב אומר ציר טהור. פי׳ הר״ב שידוע בו שלא הוכשר ע״י משקה וכן פי׳ הרמב״ם. וקשיא לי דלא היה צריך למתני אלא מים כל שהן מכשירין את הציר. אבל בגמרא דבכורות (דף כ״ב) הלוקח ציר מע״ה משיקו במים וטהור ממ״נ אי מיא רובא נינהו כיון דעביד להו השקה טהרי לה. ואי רובא ציר נינהו ציר לדו בר קבולי טומאה הוא. מאי איכא משום הנך מיעוטא דמים הנך בטלו להו ברובא. ובסוף הסוגיא דף כ״ג ע״ב מייתי למתני׳

דהכא ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו ע״ה לערב מיא עד מחצה והני מיא משהו. ה״ל פלגא ופלגא ולא בטיל. *וא״א נחשדו לערב מחצה. וטומאת עם הארץ דרבנן ודמשקים דרבנן ובפלגא ופלגא לא גזרו בה רבנן. ופירש״י ציר טהור כגון שהשיקו במים שנפל לתוכה מים כל שהן טמא כדמפרש נחשדו ע״ה לערב מחצה מים בצירן. וכי נפל בהן כ״ש מצא מין את מינו ורבו מים על הציר וטמאים. ולמאן דלית ליה טומאה שבטלה חוזרת וניעורת מוקי לה שנפלו בה לאחר השקה מי ע״ה כ״ש. ע״כ. וכן השיגו הראב״ד להרמב״ם שם הלכה ד׳ דמפרש דלא כמו שהוא מפורש בגמ׳. ולי אף משנה גופה. קשיא לפירושו של הרמב״ם והר״ב:

ד **שבעה משקין הן**. כתב הר״ב לפי שנאמר כו׳ ודבש דבורים אין לו שם לווי דדבש סתם אקרי. גמ׳ פ״ק דבכורות דף ז׳. וכתב הרמב״ם אמנם לווי בכאן של דבורים לחלוק בינו ובין דבש צרעים ע״כ. וקשה דא״כ דבש תמרים נמי יהא מכשיר דהא דבש סתמא דבקרא דתמרי׳ הוא. וי״ל דבלשון בני אדם דבש סתם הוא של דבורים. וכתב הר״ש וכל הני תולדות דקתני לקמן כיון דתולדות הן לא חיישינן אפילו יש להן שם לווי. ע״כ. והתוספתא שהביאה הר״ב באותו לשון הביאה הרמב״ם. אבל בר״ש קודם מנין לדמעות גרסי׳ בה. מנין לדם הנדה שהוא משקה שנאמר (ויקרא כ׳:י״ח) מקור דמיה ואומר (זכריה י״ג:א׳) ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד לחטאת ולנדה *(וכן כתבתי בפ״ב דנדה משנה ו׳ וע״ש ומ״ש) מנין למי האף שהוא משקה שנאמר ועפעפינו יזלו מים ולגופי׳ לא איצטריך שכבר נאמר ותשקמו בדמעות שליש ובאם אינו ענין לגופה תנהו ענין למי האף וכן אותיות א״ע מתחלפין במבטא אחה״ע כך נ״ל. ומסיים הרמב״ם ואלו כולן אסמכתות והעיקר הלכה למשה מסיני כמו שבארנו פעמים רבות בכוונתי זאת:

ודבש דבורים. עמ״ש במשנה י״א פ״ג דעוקצים *[ועיין במשנה ב׳ פ״ג דטהרות דאפילו קרוש]:

דבש צרעים. מין ארבה רש״י דבכורות פ״ק דף ז׳:

ומותר באכילה. כתב הר״ב דלא תימא כו׳ הדבש היוצא ממנו יהא טמא כדתנן במשנה ב׳ פ״ק דבכורות שהיוצא מן הטמא טמא. ומ״ש הר״ב דסד״א דדוקא דבש דבורים רבייה קרא להתירא שאין לו שם לווי כו׳ וז״ל הרמב״ם ולא הוצרך לבאר בדבש דבורים שהוא מותר באכילה לפי שכבר נתבאר זה בפסוקים. ע״כ. ובגמרא דבכורות פ״ק דף ז׳ איתא הכי אדאמר רב ששת מי רגלים של חמורים אמרי מיתיבי מפני מה אמרו דבש דבורים מותר מפני שמכניסות אותו לגופן ואינן ממצות אותו מגופן הוא דאמר כר״י דאמר דובשא רחמנא שרייה דתניא ר״י אומר אך את זה לא תאכלו מכל שרץ העוף (ויקרא י״א:כ״א). שרץ עוף טמא אי אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעוף טמא משריץ ואיזה זה דבש דבורים. יכול אף דבש הגזין והצרעין אמרת לא. ומה ראית כו׳ מרבה אני דבש דבורים שאין לו שם לווי כו׳. וצריך לפרש דלהרמב״ם והר״ב אף לתנא דמפני שמכניסות נפקא לן מקרא אלא דאיהו דריש טעמיה דקרא וממילא שרי אף דבש צרעים ואילו לר״י לא דרשי טעמא והא דאמר הוא דאמר כר״י דאמר דובשא רחמנא שרייה ופירש״י רחמנא שרייה בהדיא וגזירת הכתוב הוא. ע״כ. והרמב״ם והר״ב מפרשים רחמנא שרייה בגזירת הכתוב א״צ לפרש רחמנא שרייה בהדיא דלכ״ע בהדיא שרייה. אלא בהא פליגי אי דרשינן טעמא אי לא וכדאשכחן פלוגתא דר״ש ורבנן בכה״ג דר״ש דרש טעמיה דקרא. ואי הכי באנו גם בכאן לאותה קושיא שהקשתי לשאול בפסקי הרמב״ם בכי הא כמו שכתבתי במשנה ה׳ פ״ב דיבמות *(ומיהו י״ל דתנא דמתני׳ שמכניסות לא דריש לשום מקרא אלא ה״ק שחכמים חילקו ואמרו דדבש אינו בכלל כל היוצא מן הטמא כו׳ מפני שמכניסות וכו׳) והא דכתב הרב מפני שמכניסות וכו׳ לישנא דברייתא שכתבתי וז״ל הרמב״ם לפי שהדבש אינו נולד בגוף הדבורה והצרעה. אבל הוא טל ירד על הצמח ותתערב בו כח הצמח ההוא ולחלוחותו יחזור דבש ואוכלין אותו הדבורים ונכנס לאצטומכא (ואין ממצות אותו מגופן) ותקיא אותו לכוורת ותצפנהו כדי שתמצא אותו [לאכול] עת כריתת הצמחים ואפיסתן במדברות. ע״כ:

ה **מי רגלים**. דאדם אבל דבהמה לא. תוספתא פסקה הרמב״ם ועיין לקמן:

בין גדולים. פי׳ הר״ב היוצאין מפי טבעת וכן פי׳ הר״ש. וצ״ע דלקמן מתניתין ז׳ תנן והשותה מי טבריה אע״פ שיוצאק נקיים דחשבינן להו כרעי. ואפשר לי לתרץ דשאני מי טבריא שלכך שותין אותן כדי לשלשל אינן חשובין משקה אלא כמו מידי דמיכל שיציאתו דרך פי הטבעת ולכך אלו אע״פ שיצאו נקיים חשובים כרעי משא״כ שאר משקים היוצאים מפי הטבעת מאליהם. וכה״ג אשכחן בפ״ג דכריתות בגמרא דף י״ג בחלב האשה שהיא משקה ובפי התנוק היונק חשיב אוכל אף אתה אל תתמה על מי טבריה שאע״פ שודאי שיש עליהן תורת משקה כמו שאר מים אפ״ה השותה אותן לשלשל חשובים אוכל ומיהו דוקא ליוצא דרך בית הרעי ולא ליוצא דרך האמה. נ״ל:

לדעתו ושלא לדעתו. בין שיצאו לדעתו של אדם בין שיצאו שלא לדעתו. הרמב״ם פ״י מהט״א [הלכה ב׳] ועיין בריש משנה ח׳:

דם. שחיטה. אע״ג דדם מגפתה לא כדפי׳ הר״ב בס״פ וטעמא דדם חללים גבי אדם כתיב מ״מ דם שחיטה מכשיר משום דאתקש למים דכתיב (דברים י״ב:ט״ז) על הארץ תשפכנו כמים. רש״י פכ״ב דשבת דף קמ״ד. ומה״ט ניחא דדוקא בטהורים דהא קרא בטהורים משתעי. וברפ״ה דכריתות כתבתי דלא כל דם שחיטה מכשיר. ומדכתיב ודם חללים נפקא ליה. וקצת קשה דמה לי קטל׳ (כולה ומה לי קטל׳) פלגא כדכתב הר״ב בס״פ אבל גזירת הכתוב

היא או קבלה וקרא אסמכתא בעלמא:

ודם הקזה של אדם (הרמב"ם) וטעמו נ"ל דאלו בבהמה לא עדיף מדם מגפתה דסוף פרקין. אבל שם פי' הר"ש דמקיז לשתייה אפילו בבהמה נמי מכשיר וטעמא משום דאחשביה. ע"כ. וכדבריו נראה ממה שנשנה הכא דם הקזה לאחר ששנה דם שחיטה. ומיהו להרמב"ם יש לתרץ דמסרך סרך התנא בלישניה דרפ"ה דכריתות. ובסוף פרקין אכתוב להוכיח כהר"ש:

לשתייה. למעוטי לרפואה כדקתני סיפא הר"ש:

והמוחל. בנוסחת מהר"ם בה"א. וכתבתי בארוכה במשנה ו' פ"ד דעדיות:

רבי מאיר אומר וכו'. כתב הר"ב והלכה כר"מ. והוא כדעת חכמים. הרמב"ם. ור"ל דבמשנה ג' פ"ט דטהרות וע"ש:

דם השרץ כבשרו. כתב הר"ב דכתיב וזה לכם הטמא להביא דמו כי' וע' לשון רש"י שכתבתי במ"ג פ"ד דמעילה [ד"ה דם השרץ]:

ו **אלו מטמאין ומכשירין.** פירש הר"ב שהן עצמן משקין טמאין ומטמאין ומכשירין כאחד. וכל משקין טמאין כך דינם כדתנן ברפ"ק. ואין סברא להקל במשקין היוצאין מן הטמא שלא יטמאו ויכשירו כאחד אלא דוקא הני דהכא שהן אב הטומאה ובהדיא פסק הרמב"ם פ"י מהט"א [הלכה ה'] שכן גם דם מגפתה וחלב אשה ודמעת עין אע"פ שאינם אלא ולד כמ"ש בספ"א מה' משכב גם בפירושו במתני' ח' דפרקין. ולפיכך תמיהני אמאי לא תני להו נמי לאותן שלש דהא הוה רבותא:

ורביעית מן המת. כתב הר"ב דכתיב כי הדם הוא הנפש. ועיין מ"ש במשנה ב' וה' פרק ב' דאהלות:

ודם הנדה. כתב הר"ב דכתיב והדוה בנדתה מה שזב ממנה טמא כמותה. ולא לכל דבר אלא כדתנן במשנה ג' פ"ק דכלים:

ואם נפל על הדלעת. לא ידעתי אמאי נקט דלעת:

גוררה. כדי שלא יאכל הדם. דדם האדם אסור מד"ס כמ"ש הר"ב בסוף משנה ח' פ"ה דכריתות. ועוד דמת אסור בהנאה כמ"ש בספ"ק דערכין:

והיא טהורה לפי שלא הוכשרה. הר"ש:

ז **הזיעה.** עיין ברפ"ב:

והשותה מי טבריה. הן מים שיש בהן איכות שמשלשלים בהן כששותין אותן. הרמב"ם:

חלב הזכר טהור. כתב הר"ב דלא חשיב משקה. וז"ל הר"ש חלב הזכר טהור כלומר ואינו מכשיר. דחלב היוצא מדדין של זכר לא חשיב אלא כזיעה בעלמא:

ח **לרצון ושלא לרצון.** פירש הר"ב לרצון שנחלב בכוונה כו' וכן פירש הרמב"ם. וכלומר דלא הוי כמו לרצון ושלא לרצון דריש פ"ק. דהתם מיירי בשעת נפילתן על הזרעים ומש"ה אפילו סופו לרצון. אבל הכא מיירי בשעת פרישה מן האשה. וכ"כ התוספות בריש פכ"ב דשבת [ד"ה חלב]:

שדם מגפתה טמא. דיש לנו להשוות משקים היוצאים מן האשה [ד]. הר"ש:

שהחולב לרפואה. לרפואת הבהמה שלא יזיקנה חלבה טמא דהא לרצון הוא. והמקיז דם לבהמתו לרפואה. טהור דדם מגפתה היא. והואיל והחולב לרפואה טמא. אף הנוטף שלא לרצון טמא. רש"י רפכ"ב דשבת:

והמקיז לרפואה. נראה בעיני דמכאן ראיה לפירוש הר"ש דלשתייה אף בבהמה מכשיר דאלת"ה אמאי דחיק נפשיה לומר מחמיר אני בחלב מדם מטעמא דמשכחת לה חומרא בלרפואה. תיפוק לי' דבלשתייה גופה שכן סתם כל חליבה. דמשכחת חומר בחלב מבדם. דהמקיז אף לשתייה בבהמה טהור ותיובתא להרמב"ם דמפ' לעיל דם הקזה בשל אדם דוקא. ונפלאתי על הכ"מ שהניח מ"ש הרמב"ם דבשל אדם ולא פי' בו דבר ולי צ"ע:

ושלא לרצון טהורים. כדתנן בפרקין דלעיל בסופו הא למה זה דומה לסלי זיתים וענבים שמנטפין. הר"ש: